

ÚJ KEZDET
**HUNGARIAN
QUARTET**

2019. JANUÁR 4. 19.30
ZENEAKADÉMIA NAGYTEREM

BEETHOVEN

BARTÓK

Nagy fuga, op. 133

V. vonósnégyes, BB 110

1. *Allegro*
2. *Adagio molto*
3. *Scherzo: alla bulgarese*
4. *Andante*
5. *Finale: Allegro vivace*

- szünet -

SCHUBERT

C-dúr vonósötös D 956

1. *Allegro ma non troppo*
2. *Adagio*
3. *Scherzo. Presto - Trio. Andante sostenuto*
4. *Allegretto*

2

HUNGARIAN QUARTET:

Keller András (hegedű)

Pilz János (hegedű)

Homoki Gábor (brácsa)

Fenyő László (cselló)

Közreműködik:

Perényi Miklós (cselló)

Keller András, a világhírű hegedűművész, a Keller vonósnégyes alapítója, a londoni Guildhall School professzora és a Concerto Budapest zeneigazgatója által frissen életre hívott Hungarian Quartet első koncertjét hallhatja a közönség ezen az estén. A „szuperkvartett” zenészei Keller mellett **Pilz János**, a Keller vonósnégyes alapító tagja, a Budapesti Fesztiválzenekar szólamvezetője és a Budapesti Vonósok koncertmestere, **Fenyő László**, több nemzetközi verseny győztese, a Karlsruhe-i Zeneakadémia professzora és **Homoki Gábor** brácsaművész, a korábbi Kelemen Kvartett tagja. Három zenészgeneráció tudását, tehetségét integrálva az új együttes az 1935-ben Végh Sándor által alapított, később Székely Zoltán által vezetett, legendás Magyar vonósnégyes (Hungarian String Quartet) 1972-ben félbeszakadt munkáját kívánja folytatni. „Az elődeink által képviselt, külsőségektől mentes, de nagyon személyes zenélés hagyományát szeretnénk megújítani. Hubay Jenő, Zathureczky Ede, Kovács Dénes - a magyar hegedűművészet meghatározó mesterei - magyarul beszéltek a hangszerükön, művészetük üzenete mégis univerzálissá lett. Mi ehhez a kiveszöbben lévő zenéléshez szeretnénk visszatérni.” - mondta Keller András.

A bemutatkozó koncert vendége a méltán népszerű **Perényi Miklós** lesz, kinek a neve szinonimává vált a csellóval a magyar nyelvben, és akiről a néhai tudós kritikus, Kroó György megérdemelten írhatta le a magasztaló szavakat: „a zenei megszólalásnak az az eszménye született újjá, amelyet a platóni ideák honából Pablo Casals hozott emberlakta földünkre... Ez a hang a semmiből érkezik, és ahogy kiteljesedik, az egész világegyetemet átfogja.” A legendás művész a koncert másnapján ünnepli 71. születésnapját.

LUDWIG VAN BEETHOVEN Nagy fúga, op. 133

„Igen, a finomságokat! Miért nem a fúgát?” – bosszankodott 1826 márciusában kávéházi asztala mellett Ludwig van Beethoven (1770-1827), amikor arról értesült, hogy op. 130-as *B-dúr vonósnégyes*ének ősbemutatóján a mű két tánctétele tapsos, sőt közbetapsolós sikert aratott. „Ezek a barmok, ezek a szamarak!” – állítólag még ezzel a megjegyzéssel is nyomatékosította felháborodását, s bosszúsága nem is maradt következmény nélkül. Az eredetileg e kvartett fináléja gyanánt szolgáló fúgátételt, amely Beethoven beszélgetőfűzeteinek tanúsága szerint az első megszólaltatásra vállalkozó Schuppanzigh-vonósnégyes muzsikusain is kifogott („a fúga nagyon nehéz”), *Grande Fugue* címmel, önálló darabként iktatta be műjegyzékébe. Mint különálló kompozíciót 1852-ben szólaltatták meg első ízben nyilvános koncerten, s ez a nagy kérdés talán nem is olyan meglepő, ha felidézzük, hogy a *B-dúr vonósnégyes* utolsó tételéről miket is irtak 1826-ban a kritikák: „Érthetetlen, mintha kínaiul lenne”, „bábéli zűrzavar”, „mintha egy zenekar még csak hangolna”. Ma már persze sokkalta inkább Igor Stravinsky megállapítása tükrözi a zeneértők érett ítéletét, mely szerint: „Ez a zene kortárs, és az is marad az idők végezetéig.”

„[T]antôt libre, tantôt recherchee” – azaz részint szabadon, részint tudósan, Beethoven ezt a talányosan informatív megfogalmazást is odaírta a partitúra címlapjára, s a mű azóta is izgalmas és kimeríthetetlen tárgya a zenetudományi elemzéseknek. És egyszersmind ihletője a költőknek is, például Sylvia Plath-nak, akinek *Kis fúga* című versében ezt olvashatjuk:

*„Beethovent hallotta:
Fekete tiszafa, fehér felhő,
Az iszonyú bonyodalmak.
Ujj-csapdák - billentyűbolydulás.*

*Üres, csacska tényér
A vakok mosolya.
Irigylem a nagy zajokat,
A Nagy Fúga tiszafasövénýt.”*

[Tandori Dezső fordítása]

BARTÓK BÉLA V. vonósnégyes, BB 110

Elizabeth Sprague Coolidge – így hívták azt a dúsgazdag, művelt és a kamaramuzsika iránt különösen elkötelezett amerikai hölgyet, aki – mint nagyvonalú mecénás és patróna – a múlt század első felében évtizedeken át díjakkal és megbízásokkal serkentette alkotásra a zeneszerzőket világszerte: Arthur Honeggertől Maurice Ravelig és Anton Weberntől Weiner Leóig. Bartók Béla V. vonósnégyese is részint e műpártolói külső hatásnak köszönheti megszületését, a zeneszerzői belső készítetés pedig 1934 augusztusa és szeptembere között – három év szünet után – olyan nagy hangszeres művet teremtett, amely Bartók klasszikus korszakának nyitódarabjává vált.

A komponista fantáziájának ekkoriban valósággal szárnyakat adó asszimetrikus, gyors táncritmust, az úgynevezett „bolgár ritmust” főszerephez juttató vonósnégyes ősbemutatójára 1935. április 8-án, Washingtonban került sor. Budapesten szűk egy esztendővel később, 1936. március 3-án hallhatta először a közönség ezt a művet, az Új Magyar Vonósnégyes (Végh Sándor, Halmos László, Koromzay Dénes és Palotai Vilmos) előadásában, és Jemnitz Sándor másnapi kritikája az új zene iránt elkötelezett szakmai közvélemény ítéletét tükrözte: „öt tetele csaknem a kozmikus rend tervszerűségével és következetességével nyugózi le a hallgatót”. Ötven évvel később ugyanerről a csodáról Ligeti György így írt: „Az érett Bartóknak e művében tökéletes a mesterségbeli tudás, s az a tragikus-vizionálótól az erőteljes-egészséges hangvételen át a groteszkig hatoló egyetemes kifejezési tartománynak s a legkifinomultabb formai és ellentpontfogásoknak egyesüléséből táplálkozik. Az egész művet mély és nemes emberség hatja át, szelleme a késői Beethoven-kvartettekével rokon.”

FRANZ SCHUBERT C-dúr vonósötös, D 956

Franz Schubert (1797-1828) életének legutolsó esztendejét az utókor szemében hagyományosan a végzetes balsejtelem és az alkotói összesség kettőssége jellemzi. S habár az előbbi mozzanatot valamelyest árnyalták már a romantikus képzetekkel rendre szembekeverülő modern zenetörténeti kutatások, azonban az összegző-összefoglaló (és Beethovenhez méredzkedő) szándék észlelése korántsem túlzott. A *C-dúr vonósötös*ből mindenestre mindkettő kihallható: a végtelen fájdalom meg a szinte már evilágon túli hangvétel csakúgy, mint a schuberti személyes hang kvinteszenciája. Vagyis a mozarti vonósötös-hagyománnyal szemben nem két brácsát, hanem Boccherini e nembeli műveihez hasonlóan két gordonkát szerepeltető, így tehát némileg sötétebb árnyalatú kvintettben a szívszorító líraiság, a váratlan modulációk, a hirtelen irány- és hangulatváltások sora gyönyörködtet. A második, Adagio tételből pedig olyan nyugodt és kitelt szépség árad, hogy arról nem kisebb tekintély, mint Kurtág György nyilatkozott ekképpen: „Nekem a szépségideálom Schubert Vonósötösének [...] a lassú tétele. Nekem a szépségideálom az, hogy valami gyönyörű.”

A mindössze két hónappal Schubert halála előtt befejezett kompozíció csupán egy emberöltővel később, 1853-ban hangzott fel először nyilvános koncerten, s a mű publikálására is csak ugyanabban az esztendőben került sor. A második világháborút követő újabb Schubert-renchansz során azután a *C-dúr vonósötös*nek is nagy szerep jutott abban az átrendeződésben, amely egy, a korábbinál mélyebb, sokrétűbb és titokzatosabb Schubertet állított a közönség elé.

Szöveg: László Ferenc

NEW BEGINNING

HUNGARIAN QUARTET

BEETHOVEN Grand Fugue, op. 133

BARTÓK String Quartet No. 5, BB 110

- interval -

SCHUBERT String Quintet in C major, D 956

HUNGARIAN QUARTET: András Keller, János Pilz (violin),
Gábor Homoki (viola), László Fenyő (cello)

Featuring: Miklós Perényi (cello)

This is the first concert of Hungarian Quartet recently established by world-famous violinist András Keller, founder of Keller String Quartet and music director of Concerto Budapest. Other artists of the 'super-quartet' are János Pilz, founding member of Keller Quartet, principal instrumentalist of Budapest Festival Orchestra and concertmaster of Budapest Strings, László Fenyő, winner of several international competitions and professor at the Karlsruhe Music Academy, and Gábor Homoki, violist and member of the former Kelemen Quartet. Integrating the knowledge and talent of the three Hungarian musician generations, the new ensemble aim to continue the work (interrupted in 1972) of the legendary Hungarian String Quartet founded by Sándor Végh in 1935 and later on led by Zoltán Székely. "We would like to renew the tradition of very personal music playing represented by our predecessors and free of externalities. Jenő Hubay, Ede Zathureczky, Dénes Kovács - masters of the craft of Hungarian violin playing - spoke Hungarian on their instruments yet the message of their art became universal. We would like to return to this form of music playing that is gradually dying out," said András Keller.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA